ROZDZIAŁ I

Zagadnienia metodologiczne i wstęp do problematyki

1. Uwagi wprowadzające

1.1. Temat monografii

Problematyka kary łącznej należy do najbardziej złożonych, a zarazem najważniejszych zagadnień współczesnego prawa karnego. O wyborze tak zarysowanego tematu monografii zadecydowały przede wszystkim znaczenie i waga zagadnień materialnoprawnych z zakresu wymiaru kary łącznej. Materia tego tematu oscyluje wokół teoretycznych założeń systemu wymierzania kary, jak również jego praktycznych skutków wobec skazanego. Mimo obecności omawianej instytucji w prawie polskim od prawie 100 lat, wciąż brakuje jednomyślności zarówno wśród przedstawicieli doktryny, jak i judykatury co do wielu aspektów kary łącznej. Niedookreśloność charakteru prawnego, celu oraz funkcji tej instytucji podtrzymuje nieustający spór co do zakresu jej działania. Pogląd panujący na gruncie Kodeksu karnego z 1932 r.[1], zgodnie z którym kara łączna miała działać wyłącznie na korzyść sprawcy, w okresie późniejszym wywołał poważne trudności interpretacyjne na gruncie tej instytucji.

Trafność aktualności omawianej problematyki potwierdzają stosunkowo częste nowelizacje uregulowań z zakresu kary łącznej. Wraz z niedookreśleniem fundamentalnych kwestii związanych z analizowaną

[1] Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 60, poz. 571 ze zm.); dalej: k.k. z 1932 r.

instytucją doprowadziły one do możliwości pogarszania sytuacji skazanego przez wymierzanie kary łącznej. Niewątpliwie omawiana instytucja wywołuje liczne kontrowersje, a na jej kanwie powstały rozbieżne poglądy w doktrynie oraz judykaturze. Dlatego też poświęcenie temu zagadnieniu monografii zdaje się być w pełni uzasadnione.

Kształt tematu monografii został zdeterminowany przede wszystkim przez chęć wyraźnego zakreślenia przedmiotowego zakresu rozważań oraz dążeniem do próby odpowiedzi na dwa zasadnicze pytania, a mianowicie: jak kształtowały się różne modele orzekania kary łącznej w prawie polskim oraz realizacji jakich celów służy kara łączna. Dlatego też już w tytule monografii zaakcentowano, że przedmiotem analizy jest nie tylko aktualny kształt przepisów dotyczących kary łącznej, ale również spojrzenie na tę instytucję z perspektywy jej rozwoju w kolejnych kodeksach i ich nowelizacjach.

Niniejsza monografia jest poświęcona analizie modeli kary łącznej w polskim prawie. Należy w związku z tym wyjaśnić, że pojęcie „model" jest zagadnieniem interpretowanym na różne sposoby, w zależności od kontekstu i rodzaju badanego zjawiska. Zgodnie ze *Słownikiem języka polskiego*, termin ten oznacza m.in. wzór, według którego coś jest lub ma być wykonane, lub konstrukcję, schemat lub opis, ukazujący działanie, budowę, cechy bądź zależności jakiegoś zjawiska lub obiektu[2]. W tym znaczeniu model jest więc sposobem przedstawienia rzeczywistości w sposób uproszczony, umożliwiający jej poznanie i analizę.

Jako przykład można wskazać rozumienie tego pojęcia w naukach społecznych, gdzie „model" jest uproszczonym sposobem przedstawienia złożonego zjawiska lub systemu, który pozwala na jego analizę, zrozumienie i przewidywanie zachowań[3]. Jest zatem narzędziem poznawczym, które porządkuje rzeczywistość i umożliwia jej teoretyczne odwzorowanie. W naukach ekonomicznych „model" oznacza uproszczone, izomorficzne odwzorowanie rzeczywistości, służące jej opisowi, wyjaśnianiu i prognozowaniu, stanowiące pośrednie ogniwo między teorią a badanym systemem. Pełni funkcję łącznika między

[2] https://sjp.pwn.pl/sjp/model;2484153.html (dostęp: 19.10.2025).

[3] S.A. Rathus, *Psychologia współczesna*, Gdańsk 2006, s. 761.

rzeczywistością empiryczną a teorią naukową, dzięki czemu umożliwia tworzenie uogólnień i testowanie hipotez[4].

Natomiast na gruncie prawa karnego pojęcie „model" ma charakter teoretyczno-normatywny. W doktrynie – głównie prawa karnego procesowego – służy do opisu tego, co w badanym układzie jest istotne, charakterystyczne i stanowi wzór.

Jak wskazuje P. Hofmański, model procesu karnego tworzy zespół wzajemnie powiązanych zasad obowiązujących w określonym okresie historycznym, które wspólnie wyznaczają jego kształt[5]. Nieco inne podejście przedstawia S. Waltoś, który rozumie model jako zbiór podstawowych elementów konstytuujących dany układ, umożliwiających jego odróżnienie od innych systemów[6]. Z kolei J. Tylman zwraca uwagę, że model procesu karnego jest bezpośrednio określany i wyrażany przez przepisy prawa i wynikające z nich normy[7].

Konkludując, można przyjąć, że w prawie karnym model oznacza konstrukcję, odwzorowującą w uporządkowany sposób strukturę i zasady funkcjonowania danego procesu bądź instytucji oraz stanowiącą wzorzec i punkt odniesienia dla analizy, interpretacji i rozwoju.

1.2. Stan nauki

W polskiej literaturze można spotkać kilka monograficznych opracowań naukowych dotyczących problematyki kary łącznej. Tytułem przykładu można wskazać następujące: M. Harasimowicz, *Nowy model kary łącznej. Aspekty materialnoprawne*, Kraków 2022; K.J. Leżak, *„Korzystność" wyroku łącznego*, Warszawa 2022; W. Górowski i in., *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga*

---

[4] M. Waszczyk, E. Szczerbicki, *Metodologiczne aspekty opisowego modelowania w naukach ekonomicznych*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej" 2013, nr 30, s. 4.

[5] P. Hofmański, S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2013, s. 79.

[6] S. Waltoś, *Model postępowania przygotowawczego na tle prawnoporównawczym*, Warszawa 1968, s. 10.

[7] J. Tylman, *Dylematy przemian polskiego modelu procesu karnego*, (w:) T. Grzegorczyk, J. Izydorczyk, R. Olszewski (red.), *Z problematyki funkcji procesu karnego*, Warszawa 2013, s. 107.

Jubileuszowa Profesor Marii Szewczyk, Warszawa 2013; D. Kala, M. Klubińska, *Kara łączna i wyrok łączny*, Kraków 2017. Poza tymi monografiami na uwagę zasługują również opracowania naukowe o charakterze artykułowym, takie jak na przykład: P. Kardas, *Zbieg przestępstw czy zbieg kar? Rozważania o podstawie wymiaru kary łącznej w świetle nowelizacji Kodeksu karnego z 20 lutego 2015 r.*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2015, nr 3, oraz glosy, w tym m.in. D. Kala, *Glosa do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 25 lutego 2005 r.*, *I KZP 36*/04, „Palestra" 2009, nr 1–2; P. Kardas, *Glosa do uchwały SN z dnia 9 czerwca 2006 r.*, *I KZP 11/06*, „Przegląd Sądowy" 2007, nr 2.

1.3. Cel badań. Hipotezy badawcze

Podstawowym celem niniejszej monografii jest próba odpowiedzi na pytanie, czy rozwój instytucji kary łącznej na gruncie polskiego Kodeksu karnego obrał odpowiedni kierunek oraz czy obecny stan prawny w zakresie instytucji kary łącznej na gruncie polskiego Kodeksu karnego odpowiada standardom konstytucyjnym oraz międzynarodowym. Zasadniczą tezą badawczą opracowania jest stwierdzenie o niedoskonałości obecnych uregulowań, w szczególności z punktu widzenia zasad konstytucyjnych.

W świetle przeprowadzonej analizy zebranych materiałów oraz poczynionych ustaleń zdefiniowano główny cel badawczy, którym było udzielenie odpowiedzi na dwa zasadnicze pytania:

1. Jak zmieniało się ustawodawstwo dotyczące kary łącznej w Polsce?
2. Czy obecny kształt instytucji kary łącznej jest efektywny i czy instytucja ta pełni właściwie swoją funkcję?

Podjęcie próby udzielenia odpowiedzi na powyższe pytania badawcze zostało poprzedzone sformułowaniem kilku pytań o charakterze subsydiarnym. Poniższe zasługują na szczególną uwagę:

1. Jaką rolę odegrały ustawodawstwa obcych państw wobec instytucji kary łącznej w polskim prawie?
2. Czym charakteryzuje się instytucja kary łącznej?
3. Jakie założenia legły u podstaw polskiego modelu kary łącznej?

4. Jakie są podstawowe cechy przyjętego w Polsce modelu wymierzania kary łącznej?
5. Jakie funkcje realizuje kara łączna?
6. Jakie są teoretyczne podstawy kary łącznej?
7. Jakie są prawnokarne konsekwencje wymiaru kary łącznej?

1.4. Metody badawcze

Zastosowane metody badawcze dobrano w sposób umożliwiający pełną realizację celów monografii oraz weryfikację postawionych hipotez. Wybór metod został podyktowany zarówno charakterem przedmiotu badań, jak i potrzebą zachowania równowagi między analizą teoretyczną a oceną praktycznych skutków obowiązujących rozwiązań prawnych. W związku z tym w monografii zastosowano trzy podstawowe metody badawcze: metodę dogmatyczną jako zasadniczą, metodę historyczną oraz metodę normatywną jako uzupełniające. Dodatkowo w wybranych fragmentach wykorzystano elementy metody porównawczej, które pozwoliły osadzić analizę w kontekście rozwiązań zagranicznych.

Podstawową metodą badawczą jest metoda dogmatyczna, której istotą jest rekonstrukcja i interpretacja obowiązujących norm prawa karnego dotyczących instytucji kary łącznej. W ramach tej metody analizie poddano przepisy obowiązującego Kodeksu karnego z 1997 r.[8] oraz jego nowelizacje, a także wcześniejsze regulacje z 1932 i 1969 r.[9] Zastosowanie tej metody pozwoliło na ustalenie treści norm prawnych, ich znaczenia, zakresu zastosowania oraz skutków prawnych. Obejmuje ona klasyczną analizę logiczno-systemową, której celem jest precyzyjne odczytanie treści normy prawnej z przepisu, a następnie określenie jej miejsca w systemie prawa[10]. W ramach tej

[8] Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2025 r., poz. 383); dalej: k.k.

[9] Ustawa z 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 13, poz. 94); dalej: k.k. z 1969 r.

[10] T. Barankiewicz, *Metody myślenia*, *badania prawa i systematyzacji wiedzy w naukach prawnych*, (w:) H. Izdebski, A. Łazarska (red.), *Metodologia dysertacji doktorskiej dla prawników – teoria i praktyka*, Warszawa 2022, s. 113 i n.